

JOOPS MOEDER WAS DE JONGSTE HELPSTER VAN HET ACHTERHUIS

‘Ik bewonder haar loyaliteit en kalmte’

Bep Voskuil hielp op 23-jarige leeftijd de onderduikers van het Achterhuis. In mei van dit jaar ontving zij voor deze heldendaden postuum de Michiel de Ruyterprijs. Haar jongste zoon Joop van Wijk (69) heeft een missie: het verhaal van zijn moeder doorgeven aan met name jongere generaties.

Negen jaar was Joop van Wijk toen hij voor het eerst begon aan het dagboek van Anne Frank. Maar anders dan de meeste scholieren las hij daarin over zijn eigen moeder Bep Voskuil, die in het dagboek Elli Vossen wordt genoemd. Zij nam als jongste helpster van het achterhuis grote risico's door de onderduikers van voedsel en kleding te voorzien. In het beroemde dagboek las Joop hoezeer Anne gesteld was op zijn toen 23-jarige moeder, hoe zijn moeder de hele stad afzocht voor een nieuw dagboek voor Anne en haar uiteindelijk papieren van kantoor gaf om op te schrijven. Hoe zij Anne vaak moed insprak en opvrolijkte. Joop wist als kind wat zich tijdens de oorlog had afgespeeld. "Otto Frank kwam geregeld bij ons over de vloer. Mijn moeder had uitgelegd hoe zij elkaar kenden, dat zij en mijn opa Johan tot de helpers van de onderduikers behoorden. Mijn opa maakte de draaibare boekenkast die de toegang tot de schuilplaats verborg."

‘HET WERD ONS GEHEIM’

Joop herinnert zich zijn moeder als een stille, bedeesde vrouw. Toen hij tien jaar oud was, kwam daar verandering in. "Ik hoorde haar regelmatig zachtjes huilen. Op een ochtend vond ik haar radeloos in de badkamer. Ze deed een poging om een einde aan haar leven te maken. Van die wanhoopsdaad wist ik haar te weerhouden. Dit verstevigde onze band enorm. Het werd ons geheim." Vanaf dat moment hield Joop zijn moeder steeds goed in de gaten. "Als ze een huilbui had, probeerde ik haar te troosten en bleef vragen wat er aan de hand was. Langzamerhand vertrouwde zij mij haar ervaringen uit de oorlog toe. Haar onbegrip over het onrecht, de verschrikkingen."

EEN SCHOKKENDE BEVINDING

De ontboezemingen waren vermoedelijk nooit naar buiten gekomen als de jonge Vlaming Jeroen de Bruyn niet met Joop in contact was gekomen.

‘Zelf vond ze het helemaal niet zo bijzonder wat ze had gedaan’

"Jeroen was gefascineerd door mijn moeder. Hij vertelde me dingen over met name mijn opa die ik zelf niet eens wist. Hoewel het in onze familie een ongeschreven regel was niet meer over de oorlog te praten, stemde iedereen er toch mee in om samen met hem een boek over mijn moeder te schrijven." Vijfentien jaar werkten Joop en Jeroen aan het boek. Tijdens hun grondige onderzoek kwam steeds meer boven water. "De werkelijkheid over mijn tante Nelly bleek anders te zijn dan mij tot dan toe was verteld. Ik wist dat zij 'met de Duitsers zoende', zoals mijn moeder dat noemde. Maar ze was pas zeventien, een onschuldige verliefdheid, zo luidde steeds de verzachtende verklaring. In werkelijkheid bleek Nelly's rol veel groter te zijn geweest. Zij werkte nauw samen met de nazi's, zo bleek uit ons onderzoek. Nelly was mogelijk zelfs één van de verraders. Heel schokkend, maar plotseling begreep ik het gigantische loyaliteitsprobleem waarmee mijn moeder haar leven lang heeft geworsteld. Enerzijds naar haar Joodse vrienden die zij beschermde, anderzijds naar haar zus Nelly die aan de verkeerde kant stond. Dit moet spanning in de familie hebben veroorzaakt en een zware wissel op haar leven hebben getrokken."

EEN NIEUWE KANS

Joop besloot de pijnlijke informatie over zijn tante toch naar buiten te brengen en in april 2015 werd de biografie 'Bep Voskuil, het zwijgen voorbij' gepubliceerd. "Het boek werd goed ontvangen, tot de Anne Frank Stichting de uitgave opeens afwees. Ze waren het niet eens met onze conclusie over het mogelijke verraad door Nelly. We waren verbijsterd; de stichting had het manuscript gelezen en met ons besproken. De verkoop zakte in en de uitgever haalde het boek uit de handel. Aangezien we hier naar eer en geweten aan hadden gewerkt vond ik dat de biografie een nieuwe kans verdiende." Samen met zijn vrouw Ingrid richtte Joop zelf een uitgeverij op: Bep Voskuil Producties. "We hebben de biografie in het Engels

Bep Voskuil rechtsachter Anne Fran...

laten vertalen en in Amerika is het boek een groot succes. Vince Pankoke, leider van een grootschalig onderzoek naar het verraad (The Cold Case Diary), heeft mij daarover uitgebreid geïnterviewd."

NOOIT MEER VERGETEN

Joop hoopt dat het boek ook in Nederland alsnog gelezen wordt, want zijn missie is vooral jongere generaties te laten zien hoe het in de oorlog is geweest, waarvoor is gevochten. "Dit onmenselijke, beestachtige vernietigen van onschuldige mensen mag nooit meer worden vergeten", heeft mijn moeder gezegd. In die geest verspreid ik haar verhaal." Op 21 mei 2019 ontving Bep Voskuil postuum de Michiel de Ruyterprijs. Joop is daar trots op. "Ik bewonder mijn moeder erg: haar doorzettingsvermogen, loyaliteit en haar kalmte in een zenuwslopende tijd. Zelf vond ze het helemaal niet zo bijzonder wat ze had gedaan. Ze liet zich er niet graag op voorstaan." Bep Voskuil overleed op 6 mei 1983, op 63-jarige leeftijd. ■

REAGEREN OP DIT ARTIKEL?
 REDACTIE @ MAXMAGAZINE.NL OF
 POSTBUS 277 - 1200 AG HILVERSUM